

La nova Europa: Estat de la qüestió

Ricard Torrell i Blanquer / Membre de la Permanent de la Comissió Sectorial de Política Europea i Internacional del PSC-EUROPA XXI

Des de sempre, Europa ha sofert processos de construcció i desconstrucció, una successió d'esdeveniments que han canviat mil vegades les fronteres, i amb un relat força egocèntric: de la nostra història en diem civilització i les nostres guerres són mundials.

Les darreres dècades han estat particularment actives pel que fa a la verificació de canvis de les fronteres interiors europees. Mentre s'eliminaven les existents entre els països de la Unió Europea, o les que separaven les dues alemanyes, en sorgien de noves entre Txèquia i Eslovàquia, entre els països de l'antiga República Federal de Iugoslàvia, entre els antics components de la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques.

Algú ha definit molt encertadament les fronteres com les cicatrius de la història i sembla que, després de tot, Europa s'ha decidit per un tractament de cirurgia estètica: esborrar-se les cicatrius.

Parlar del futur d'Europa, avui, és parlar d'integració i de projecte comú. Existeix, com mai abans, unanimitat en el món de la política i les institucions respecte d'una mena d'unitat de destí dels pobles d'Europa enfront de la globalització. No hi ha signes rellevants que suggereixin el contrari, excepte si es fan consultes populars o sondeigs d'opinió.

Però, el debat sobre el futur d'Europa està lluny dels ciutadans. En general són perfectament conscients de la importància que té pel seu esdevenidor col·lectiu i també personal, però pocs s'hi senten implicats i els que ho fan tenen posicions diverses, generalment molt crítiques respecte de com s'estan fent les coses; fins i tot generen posicions antisistema.

La Cimera de Caps d'Estat i de Govern de Niça el desembre de 2000 va representar un relatiu fracàs en el procés de reforma del Tractat de la Unió Europea, i les manifestacions als carrers de Göteborg amb motiu del Consell Europeu, amb un mort com a resultat, han obert les portes a la necessitat d'un debat ampli de la societat, que en alguns països s'ha començat a organitzar, encara que no sigui el cas a Catalunya o Espanya (responsable de la propera Presidència, el primer semestre de 2002, data d'entrada en vigor de l'Euro).

En aquest context han començat a sorgir algunes propostes per a aquest debat que s'ha de produir necessàriament. Entre les primeres cal destacar la dels socialdemòcrates alemanys (SPD) i la del Primer Ministre francès, Lionel Jospin.

No només per ser de les primeres, però també i principalment per venir d'Alemanya i França, dos dels principals i tradicionals motors de la construcció europea, tenen un interès especial.

Els socialdemòcrates alemanys han estat un dels primers en posicionar-se sobre el debat europeu. El document titulat «Responsabilitat per Europa» fou presentat el passat 30 d'abril de cara al Congrés del partit del mes d'octubre. A grans trets planteja una construcció europea inspirada en el sistema polític alemany. Aposta per integrar la Carta de Drets Fonamentals en els Tractats, convertir la Comissió Europea en un «executiu fort» i assentar les bases per a una eficient política exterior. Respecte a la Política Agrícola Comú (PAC), aposta per tal que sigui reformada. Però el més destacat del text és la divisió de poders entre el Parlament Europeu, el Consell i la Comissió Europea: els socialdemòcrates alemanys proposen convertir el Consell de Ministres de la U.E. en una segona cambra parlamentària on els Estats hi serien representats. Finalment recolzen la delimitació de responsabilitats de la U.E., els Estats membres, les regions i els municipis.

Un mes després, el 28 de maig, el primer ministre francès Lionel Jospin va dir la seva en una conferència titulada «El futur de l'Europa ampliada». És obvi que hi ha coincidències entre els socialdemòcrates alemanys i els socialistes francesos, com la integració de la Carta de Drets Fonamentals en els Tractats, però també hi ha diferències. Jospin aposta per la continuïtat en la PAC; vol reforçar la legitimitat i autoritat del president de la Comissió Europea i proposa que aquest pertanyi a la formació política guanyadora de les eleccions europees. Respecte a la distribució de competències, reafirma que els Estats són la base de la construcció europea (cap esment al paper de les regions i els municipis). Finalment, deixa la porta oberta al repartiment de competències entre els actors implicats.

El prestigiós rotatiu nord-americà The New York Times ho resumia així a la seva editorial «Debatent el futur d'Europa», de 7 de juny de 2001: «Alemanya vol transferir poder de decisió dels governs nacionals a una Federació Europea i ha fet una crida a un nou procés constituent. El govern del canceller Gerhard Schröder defensa la creació d'un executiu europeu més controlable i un Parlament amb més poders. Essent l'economia més gran del continent, amb una població un terç més gran que la de França, és acusat per alguns de voler reforçar la federació europea per amplificar la seva influència.

Lionel Jospin, un socialista que és primer ministre de França, ha refusat recentment aquesta visió alemanya del futur d'Europa –vull una Europa, però vull romandre vinculat a la meua nació, ha dit–, definint un pla per a una Unió on els principals constituents segueixen sent els governs nacionals, enlloc dels ciutadans europeus en general. Gran Bretanya també prefereix aquest model intergovernamental, encara que no comparteix l'ambiciosa agenda francesa.

S'espera que la U.E. admeti fins a una dotzena d'Estats membres a la propera dècada, amb la primera remesa prevista pel 2004, data en la que també està programada la decisió de com reformar les institucions europees. Les diferències entre Alemanya i França és probable que esdevinguin més pronunciades a mesura que s'intensifiqui el debat constitucional».

Al bell mig d'aquestes dues propostes se situa la que va fer pública el PSOE el passat 5 de juny. En el text dels socialistes espanyols s'observen coincidències tant

amb el SPD com amb Jospin. Per una banda manté que l'Estat-nació continuï tenint el protagonisme en la construcció europea, però paral·lelament reflexiona sobre l'encaix en l'arquitectura institucional de les regions i ciutats. En aquest sentit, esmenta la reforma del Senat com a base per tal de donar protagonisme a les comunitats autònomes espanyoles en la construcció europea. Respecte a la delimitació de competències, aboca per potenciar el paper del Parlament Europeu i de la Comissió Europea. Tal com diu Jospin, el president de la Comissió hauria de sortir de la formació política més votada en les eleccions europees i aquest hauria de ser elegit pel Parlament Europeu.

Una de les novetats del text és el finançament de la Unió en vistes a l'ampliació. Els socialistes espanyols coincideixen amb Romano Prodi en crear un impost europeu.

Pel que fa a la política exterior, s'apunten dues propostes: reforçar la presència de la U.E. en el Fons Monetari Internacional, Banc Mundial i Organització Mundial del Comerç i dotar de més protagonisme al Sr. Pesc. Finalment, s'enumeren les prioritats polítiques de la U.E.: seguretat; política econòmica i de desenvolupament; cohesió territorial i social; política exterior i apropar la U.E. a la ciutadania.

També és obligat fer referència a dos textos de caire marcadament federalista. El primer és el manifest «Un projecte europeu per als socialistes: el nou federalisme» (Brussel·les, 27.02.2001), impulsat per diputats i diputades del Grup del Partit dels Socialistes Europeus. Aquest grup de diputats, anomenat «Grup Spinelli», ja fa temps que reflexiona sobre el debat europeu. En vistes al congrés dels socialistes europeus – Berlín, maig de 2001 –, van llançar a l'opinió pública aquest primer esborrany per tal d'animar el debat de cara a la Conferència del 2004.

El manifest proposa una construcció europea on els ciutadans siguin protagonistes, tal com ja s'ha experimentat en la Convenció de la Carta de Drets Fonamentals. Aboca per una arquitectura europea on tots els actors institucionals i socials tinguin el seu paper, i així exportar el «model europeu» arreu del món. Aposta per una reorganització del Tractats i la simplificació dels procediments comunitaris («més govern polític d'Europa») i del lèxic europeu. Sobre la reforma de la Comissió Europea, proposa un esquema de president (en el Consell) i de primer ministre (en la Comissió). Respecte a la delimitació de competències, està a favor del concepte de proximitat: una major eficàcia i un aprofitament de la utilització dels recursos públics. En definitiva, aquest manifest atorga a la ciutadania europea un major paper en la nova construcció europea.

Els eixos del debat se centren en dos elements genèrics principals: el desenvolupament institucional de la U.E. i la seva ampliació, encara que les dues coses estiguin íntimament lligades.

És raonable pensar que una Unió amb més membres i més competències ha de tenir una arquitectura institucional diferent a la que té actualment.

De manera gràfica podríem dir que la U.E. s'ha anat fent gran i s'ha anat engreixant: ara el vestit li ve estret i les costures estan a punt de rebentar. Amb l'entrada de nous membres es fa necessari un nou vestit. Alguns plantejaments van més enllà i volen que el vestit sigui de gala. Volen una Constitució Europea.

Les propostes alemanya i francesa són diferents en aquest terreny. Mentre la primera apunta cap al federalisme, la francesa reserva un paper fonamental a l'Estat-Nació en l'Europa futura.

Finalment, els socialistes catalans van debatre i aprovar, el passat 27 d'abril, el document «El repte d'una Europa federal: construir des de la complexitat», en vistes al Congrés del PSE (Berlín, maig de 2001).

Aquest document aposta per la construcció d'una Europa federal de la que els ciutadans en siguin els protagonistes. Fa molta incidència en la participació de les regions i els municipis en els òrgans de la Unió Europea. Fins ara aquests són únicament espectadors, i es remarca que l'objectiu de proximitat comportarà una major eficàcia i identificació de la ciutadania envers les seves institucions comunitàries. En definitiva, atorgar veu pròpia a les regions a partir de la Conferència Intergovernamental a celebrar a Berlín el 2004.

Respecte a la política exterior, aposta per potenciar la dimensió Sud (Mediterrània) i en concret rellançar el Procés de Barcelona des d'un punt de vista socio-econòmic i cultural.

Els mesos que venen seran importants per definir molts d'aquests elements de cara al futur. És necessari aprofitar-los des de tots els àmbits de la societat. La presidència espanyola del primer semestre de 2002 és una oportunitat, però no l'única.

BIBLIOGRAFIA

«Responsabilitat per Europa». SPD, 30.04.2001

«El futur de l'Europa ampliada». Lionel Jospin, 28.05.2001

«El futur d'Europa». PSOE, 05.06.2001

«Un projecte europeu per als socialistes: el nou federalisme». Manifest impulsat per diputats i diputades del GPSE, 27.02.2001

«El repte d'una Europa federal: construir des de la complexitat». PSC, 27.04.2001

Aquests i altres documents i articles sobre el procés de construcció de la U.E. es poden trobar en el Magazine on-line Catalunya-Europa (www.catalunyaeuropa.org).